

Fiskalni servis

(Verzija v02)

Funkcionalna specifikacija

Verzije

Verzija	Opis promjene
v01	Draft verzija
v02	U Poglavlju 7.2. dodano polje 6. DATUM I VRIJEME PROMJENE DEPOZITA

Prateća dokumentacija

Naziv dokumenta	Opis
Fiskalni servis – Tehnička specifikacija	Opisane su metode za razmjenu poruka fiskalizacije.

Sadržaj

1	Izrazi i skraćenice	4
2	O dokumentu	5
3	Opšti izrazi	5
3.1	Identifikacioni kod obveznika fiskalizacije (IKOF).....	5
3.2	Jedinstveni identifikacioni kod računa (JIKR).....	6
3.3	Fiskalizacija	6
3.4	Račun	6
4	Učesnici.....	9
5	Poslovni procesi.....	10
5.1	Pripreme aktivnosti za korišćenje fiskalnog servisa	11
5.2	Registracija ENU i softvera na ENU	12
5.3	Registracija gotovinskog depozita na ENU	14
5.4	Fiskalizacija računa	17
5.4.1	Fiskalizacija gotovinskih računa	19
5.4.2	Fiskalizacija bezgotovinskih računa.....	21
5.5	Fiskalizacija korektivnih računa	22
5.6	Kreiranje i provjera QR koda.....	24
5.7	Verifikacija IKOF na ENU	25
5.8	Izlistavanje pregleda prometa sa ENU za poreske inspektore.....	26
6	Poslovna pravila.....	27
6.1	Proces registracije ENU i softvera za fiskalizaciju gotovinskih računa	27
6.2	Proces registracije softvera za fiskalizaciju bezgotovinskih računa.....	27
6.3	Registracija gotovinskog depozita na ENU	27
6.4	Fiskalizacija gotovinskih računa	28
6.5	Fiskalizacija bezgotovinskih računa.....	28
6.6	Validacija računa prije njihovog skladištenja u CIS-ovu bazu podataka o računima 29	
6.7	Validacija primljenih računa pošto se nađu u bazi podataka CIS -a.....	29
6.8	Korektivni računi	29
7	Podaci u procesima.....	29
7.1	Poruka za registrovanje električnog naplatnog uređaja.....	30
7.2	Poruka za registrovanje gotovinskog depozita	30
7.3	Poruka za fiskalizaciju računa	30

7.3.1	Poruka za fiskalizaciju gotovinskih i bezgotovinskih računa pomoću elektroničkog naplatnog uređaja	30
7.4	Poruka za fiskalizaciju korektivnih računa	34

1 Izrazi i skraćenice

Skraćenica	Objašnjenje
EFI	Elektronska fiskalizacija računa
CIS	Centralni informacijski sistem EFI – informacijski sistem Poreske uprave za prijem podataka o izdatim računima
SEP	Samouslužni EFI portal – veb portal koji poreski obveznik može da koristi za podnošenje određenih podataka i druge postupke u vezi izdavanja računa i procesa fiskalizacije
JIKR	Jedinstveni identifikacioni kod računa
IKOF	Identifikacioni kod obveznika fiskalizacije
UJI	Univerzalni jedinstveni identifikator
CA	Certifikaciono tijelo – subjekt odgovoran za izdavanje i upravljanje digitalnim certifikatima
ENU	Elektronski naplatni uređaj - Elektronski naplatni uređaj, odnosno fiskalni uređaj za izdavanje računa za gotovinske transakcije.
PIB	Poreski identifikacioni broj - Jedinstveni identifikacioni broj poreskog obveznika
Registrovani CA	Registrovani davalac elektronske usluge povjerenja koji je upisan u Registar kvalifikovanih davalaca elektronskih usluga povjerenja u Crnoj Gori

Tabela 1 – Značenja izraza i skraćenica

2 O dokumentu

U ovom dokumentu je opisan način razmjene informacija između Centralnog informacionog sistema Poreske uprave (CIS) i sistema za fiskalizaciju poreskih obveznika. Ovaj dokument je namijenjen svim zainteresovanim stranama koje će učestvovati u implementaciji rješenja na strani poreskih obveznika. U ovom dokumentu su opisane sve poruke koje sistemi razmjenjuju, procesi razmjene poruka, definisani skupovi podataka i pravila koja se striktno poštuju u komunikaciji. Razmjena podataka će se odvijati putem veb servisa koji se služi XML porukama. Ova vrsta razmjene podataka ne zavisi od tehnologije koju koristi poreski obveznik niti od tehnologije koju koristi Poreska uprava i omogućava jednoobraznu komunikaciju između bilo kog poreskog obveznika i Poreske uprave.

3 Opšti izrazi

3.1 Identifikacioni kod obveznika fiskalizacije (IKOF)

IKOF poreskog obveznika je alfanumerički kod kojim se potvrđuje veza između poreskog obveznika koji je obavezan da izdaje račune i izdatog računa.

IKOF kreira softversko rješenje poreskog obveznika koje se koristi za izdavanje računa i predstavlja obavezni element svakog izdatog računa i kao takav se dostavlja Poreskoj upravi zajedno sa ostalim obaveznim elementima računa.

Svrha IKOF je sljedeća:

- zaštita poreskog obveznika od mogućih pokušaja treće strane da mu nanese štetu. Jedino poreski obveznik može ponovo kreirati isti IKOF na osnovu ulaznih parametara za formiranje koda (procedura za generisanje koda je opisana u tehničkim specifikacijama fiskalnog servisa);
- verifikacija računa u slučajevima kada je račun izdat bez JIKR. U tom slučaju, IKOF se može koristiti kao identifikator računa.

Da bi se obezbijedilo ispunjavanje navedene svrhe, IKOF se mora definisati pomoću nekoliko parametara koji osiguravaju sljedeće:

1. Jedinstvenost računa, uz sljedeće verifikacije:
 - PIB poreskog obveznika;
 - datum i vrijeme izdavanja računa;
 - broj računa;
 - kod poslovnog prostora;
 - kod ENU za gotovinska plaćanja;
 - kod softvera koji se koristi;
 - ukupni iznos računa.
2. Vjerodostojni identitet korisnika, uz sljedeće verifikacije:
 - elektronski potpis poreskog obveznika.

Detalji u vezi načina određivanja IKOF objašnjeni su u tehničkoj specifikaciji za servis fiskalizacije.

Elektronski potpis se koristi uz pomoć validnog digitalnog sertifikata za fiskalizaciju koji se izdaje poreskom obvezniku, a koje izdaje registrovani davalac elektronske usluge povjerenja (Registrovani CA).

Ako se račun izdaje putem samouslužnog EFI portala – veb portala koji poreski obveznik može da koristi za podnošenje određenih podataka i drugih postupaka u vezi izdavanja računa i procesa fiskalizacije SEP, onda IKOF nema kod ENU (Elektronski naplatni uređaj) ili softverski kod, a generiše ga veb servis Poreske uprave.

3.2 Jedinstveni identifikacioni kod računa (JIKR)

JIKR je jedinstveni identifikacioni kod računa.

Prilikom izdavanja svakog računa, poreski obveznik elektronski potpisuje elemente računa i dostavlja ih sistemu za fiskalizaciju putem uspostavljene elektronske veze.

Fiskalni sistem verifikuje da li su dostavljeni svi neophodni elementi računa i da li su potpisani ispravnim elektronskim potpisom uz upotrebu validnog digitalnog certifikata.

Ako su svi uslovi ispunjeni, sistem za fiskalizaciju generiše jedinstveni JIKR i vraća ga poreskom obvezniku putem uspostavljene elektronske veze. Sistem fiskalizacije daje JIKR kao potvrdu primljenih elemenata računa. JIKR je jedinstven za svaki račun.

Ako fiskalni sistem Poreske uprave ne može da odredi JIKR, zbog neuspješnog procesa validacije, vraća poreskom obvezniku poruku da se odbija generisanje JIKR, putem uspostavljene internet veze, uz opis greške. Poreski obveznik može, u slučajevima koji su precizirani u Zakonu o fiskalizaciji u prometu proizvoda i usluga, Glava V, Član 17 i Pravilnikom o obliku i strukturi poruka i sigurnosnim mehanizmima za razmjenu poruka fiskalnog računa i načinu dostavljanja računa koji su izdati u slučaju prekida stalne internet veze, Prilog 3, odštampati račun bez JIKR i dati ga kupcu, ispraviti grešku do koje je došlo i ponoviti proces fiskalizacije istog računa u roku od 48 sati, sa istim IKOF. U specifičnim situacijama (blokirajuće greške) koje su precizirane u poglavlju 3.4, poreski obveznik prvo mora da ispravi grešku, potom da ponovi proces fiskalizacije i tek nakon uspješne verifikacije odštampa račun i da ga kupcu.

JIKR i IKOF, uz ostale obavezne podatke, štampaju se na gotovinskom računu i predstavljaju obavezne elemente svakog elektronskog računa za bezgotovinske transakcije.

3.3 Fiskalizacija

Fiskalizacija je postupak koji je osmišljen kako bi se izbjegle prevare, a uveden je u raznim zemljama sa ciljem kontrolisanja sive ekonomije uvođenjem izvještavanja poreskih organa, u stvarnom vremenu, o svim ili o određenim transakcijama.

3.4 Račun

Sistem fiskalizacije obrađuje dvije vrste računa:

- računi u transakcijama gotovinskog plaćanja,
- računi u transakcijama bezgotovinskog plaćanja.

Kad je u pitanju momenat izdavanja računa, moguće je izdati periodični račun za konkretne svrhe i sumarni račun, sa istim elementima računa koji su propisani za gore navedene račune, uz sljedeće dodatne elemente: za periodični račun je obavezno na račun unijeti period na koji se odnosi, a koji ne može biti duži od 30 dana od dana početka pružanja usluge, dok je za sumarni račun obavezno unijeti na račun broj kartice korišćene kao način plaćanja

pojedinačnih računa izdatih istog mjeseca za koji se izdaje sumarni ili račun rekapitulacije, a IKOF svakog pojedinačnog računa mora biti uključen u taj sumarni račun.

Poreski obveznik dostavlja Poreskoj upravi informacije o računu pojedinačno za svaki račun izdat za gotovinske i bezgotovinske transakcije u vrijeme izdavanja. Izuzetno, podaci o računu se mogu dostaviti naknadno, ali samo u specifičnim situacijama propisanim zakonom.

U oba slučaja (kod transakcija gotovinskih i bezgotovinskih plaćanja), proces dostavljanja podataka je identičan kad je u pitanju komunikacija sa CIS-om, pri čemu je jedina razlika u sadržaju poruke.

Kod fiskalizacije gotovinskih transakcija obveznik fiskalizacije može koristiti model kod kojeg svaki ENU zasebno komunicira sa CIS-om odnosno obavlja slanje i potpisivanje elektronskih poruka ili model kod kojeg se koristi centralni informacijski sistem obveznika za slanje i potpisivanje elektronskih poruka za sve ENU koje postoje u jednom poslovnom prostoru. Sa aspekta procesa fiskalizacije nema razlike između ova dva modela, sva pravila i specifikacije vrijede za oba modela jednako. U ovom dokumentu se ne pravi razlika između ova dva modela, te se pod pojmom ENU podrazumijeva elektronski naplatni uređaj koji sadrži fiskalni servis ili elektronski naplatni uređaj plus fiskalni servis na centralnom sistemu.

Proces razmjene podataka počinje kada operator treba da na fiskalnom uređaju izda račun klijentu:

- ENU ili bilo koji elektronski uređaj poreskog obveznika sa instaliranim softverskim rješenjem za izdavanje računa, nakon što operator popuni sve elemente računa, priprema podatke za račun i na osnovu toga izračunava Identifikacioni kod obveznika fiskalizacije (IKOF) u skladu sa algoritmom opisanim u Pravilniku o sadržaju prijave oznake operatera fiskalnog servisa, načinu generisanja identifikacionog koda obveznika fiskalizacije i načinu dostavljanja podataka i generisanja oznake o poslovnim prostorima obveznika fiskalizacije, Prilog 2 i Tehničkoj specifikaciji;
- Nakon toga, on priprema XML poruku sa zahtjevom i elektronski potpisuje pomoću privatnog ključa aplikacionog sertifikata koji je Registrovani CA izdao poreskom obvezniku za potrebe fiskalizacije. Potom se pokreće komunikacija i certifikatom servera se identifikuje server Poreske uprave;
- Nakon uspješne SSL komunikacije dolazi do poziva, CIS dobija i obrađuje poruku sa zahtjevom. Ako fiskalni servis uspješno obradi aplikaciju, priprema XML poruku sa odgovorom koja sadrži JIKR, elektronski je potpisuje privatnim ključem aplikacionog sertifikata i šalje ENU, odnosno elektronskom uređaju poreskog obveznika, koji dobija poruku sa odgovorom i provjerava elektronski potpis javnim ključem aplikacionog sertifikata;
- Nakon toga, operator štampa ili elektronski šalje kupcu račun sa odštampanim tj. navedenim JIKR.

Ako u toku obrade poruke o računu dođe do greške (poruka neispravna prema XML shemi, neispravan elektronski potpis i sl.), fiskalni servis vraća XML poruku sa odgovorom koja sadrži opis greške. U tom slučaju, odgovor ne sadrži JIKR, a u slučaju da se greška ne može odmah ispraviti (kada je došlo do systemske greške prilikom obrade zahtjeva ili postoji tehnička greška ili se greška tiče digitalnog sertifikata), operator je dužan da izda račun bez JIKR i da ispravi grešku (sam ili da to učini proizvođač/održavalac softvera) u roku od 48 sati, i da naknadno fiskalizuje isti račun. Operator **ne smije** naknadno mijenjati taj račun koji je poslat u postupak fiskalizacije i odštampan i dat klijentu, jedino se mora kreirati nova XML poruka na osnovu izdatog računa. Poslovni proces izdavanja računa ne smije se zaustaviti zbog tehničke ili systemske greške (osim u slučajevima blokirajućih grešaka), ali je poreski obveznik dužan da ispravi nepravilnosti, nakon čega se mora dostaviti poruka o računu. Elementi

računa sadržani u ponovljenoj XML poruci moraju biti isti (odnosno, IKOF poruke mora biti isti), sa dodatnom oznakom koja ukazuje da je u pitanju ponovljeno dostavljanje. Ako ta oznaka nedostaje ili se IKOF razlikuje u odnosu na IKOF koji je odštampan na izdatom računu, to će se evidentirati kao potpuno drugi proces izdavanja računa.

BLOKIRAJUĆE GREŠKE KOD FISKALIZIRANJA RAČUNA

Ako prilikom obrade poruke sa zahtjevom za fiskalizaciju dođe do jedne od sljedećih grešaka:

1. veličina primljene XML poruka je veća od dozvoljene
2. dobijena XML poruka nije uspješno prošla XSD validaciju iz razloga što su nedostajala neka obavezna polja
3. status izdavaoca u pogledu PDV-a ne poklapa se sa atributom "Da li je izdavalac u PDV-u" (IsIssuerInVAT)

tada operator koji je kreirao račun treba da provjeri da li:

1. na računu postoji preko 1000 stavki
2. su popunjena sva obavezna polja
3. je izdavalac računa (tj. prodavač) registrovan u PDV registru i da li je atribut "IsIssuerInVAT" označen "NETAČNO", i obratno (u kojem slučaju se PDV može zaračunati na računu ako poreski obveznik nije registrovan u PDV registru i ako nije u pitanju prenos poreske obaveze –"reverse charge").

U svakom slučaju, **operator ne može izdati takav račun** (softversko rješenje ne može imati funkciju koja omogućava operatoru da odštampa takav račun), pošto sam račun nije tačan, te mora:

1. podijeliti račun na 2 ili više novih računa tako da na svakom pojedinačnom računu ne bude više od 1000 stavki;
2. popuniti sve nedostajuće obavezne elemente računa (tj. polja u poruci za fiskalizaciju);
3. ispraviti atribut "IsIssuerInVAT" u skladu sa statusom prodavca evidentiranim u registru poreskih obveznika Poreske uprave i iznos PDV-a na računu u skladu s tim.

Međutim, proizvođač softvera mora spriječiti takve greške tako što će integrisati automatske kontrole u momentu kada operator kreira račun i prije nego se izda i pošalje na fiskalizaciju.

U svim slučajevima kada poreski obveznik iz nekog razloga nije dobio JIKR za izdati račun (prekid internet veze, ENU ne radi, greška u poruci sa odgovorom, privremeno nedostupan CIS), mora poslati poruku ponovo. Samo kada poreski obveznik dobije ispravnu poruku sa odgovorom od fiskalnog sistema Poreske uprave koja sadrži JIKR, može se smatrati da je Poreska uprava dobila obavještenje o računu.

U slučajevima kada poreski obveznik ne može da dobije JIKR, na primjer kod prekida internet veze, kada se veza ponovo uspostavi automatski treba da se izvrši dostavljanje svih računa izdatih u off-line načinu rada. U slučajevima kada poreski obveznik ne može da dobije JIKR zbog greške do koje je došlo tokom postupka verifikacije, nakon ispravljanja greške u vezi procesa fiskalizacije gotovinskih računa prednost se daje porukama koje obavještavaju o novim računima, tako da oni mogu da dobiju JIKR i mogu bez odlaganja da budu izdati klijentu. Poruke koje nijesu dobile JIKR treba dostaviti kasnije, tokom perioda kada je ENU manje angažovan.

Maksimalni period (tajm-aut) tokom kojeg bi poreski obveznik trebalo da čeka poruku sa odgovorom sa JIKR od fiskalnog sistema Poreske uprave određuje poreski obveznik. Poreski obveznik treba da napravi procjenu koliko je vremena potrebno, uzimajući u obzir vrstu i dostupnost internet veze koju koristi i rok za dobijanje odgovora koji pogoduje poslovanju. Prilikom ocjene treba uzeti u obzir maksimalno vrijeme od **2 sekunde**, tokom kojih CIS treba da obradi poruku sa zahtjevom i vrati poruku sa odgovorom (vrijeme od momenta kad poruka sa zahtjevom uđe u CIS do poruke sa odgovorom od CIS-a).

4 Učesnici

Učesnici (akteri) u procesu fiskalizacije su:

Poreski obveznici – svi poreski obveznici koji moraju izdati račune obavezni su da ih izdaju Zakonom o fiskalizaciji u prometu proizvoda i usluga i da izvrše proces fiskalizacije svih računa.

Operator – lice ovlašćeno od strane poreskog obveznika za izdavanje računa (u većini slučajeva zaposlenik poreskog obveznika) i koji rukuje ENU u toku procesa fiskalizacije gotovinskog računa, ili lice koje kreira račun za bezgotovinske transakcije. Kod automata, operator je sam poreski obveznik.

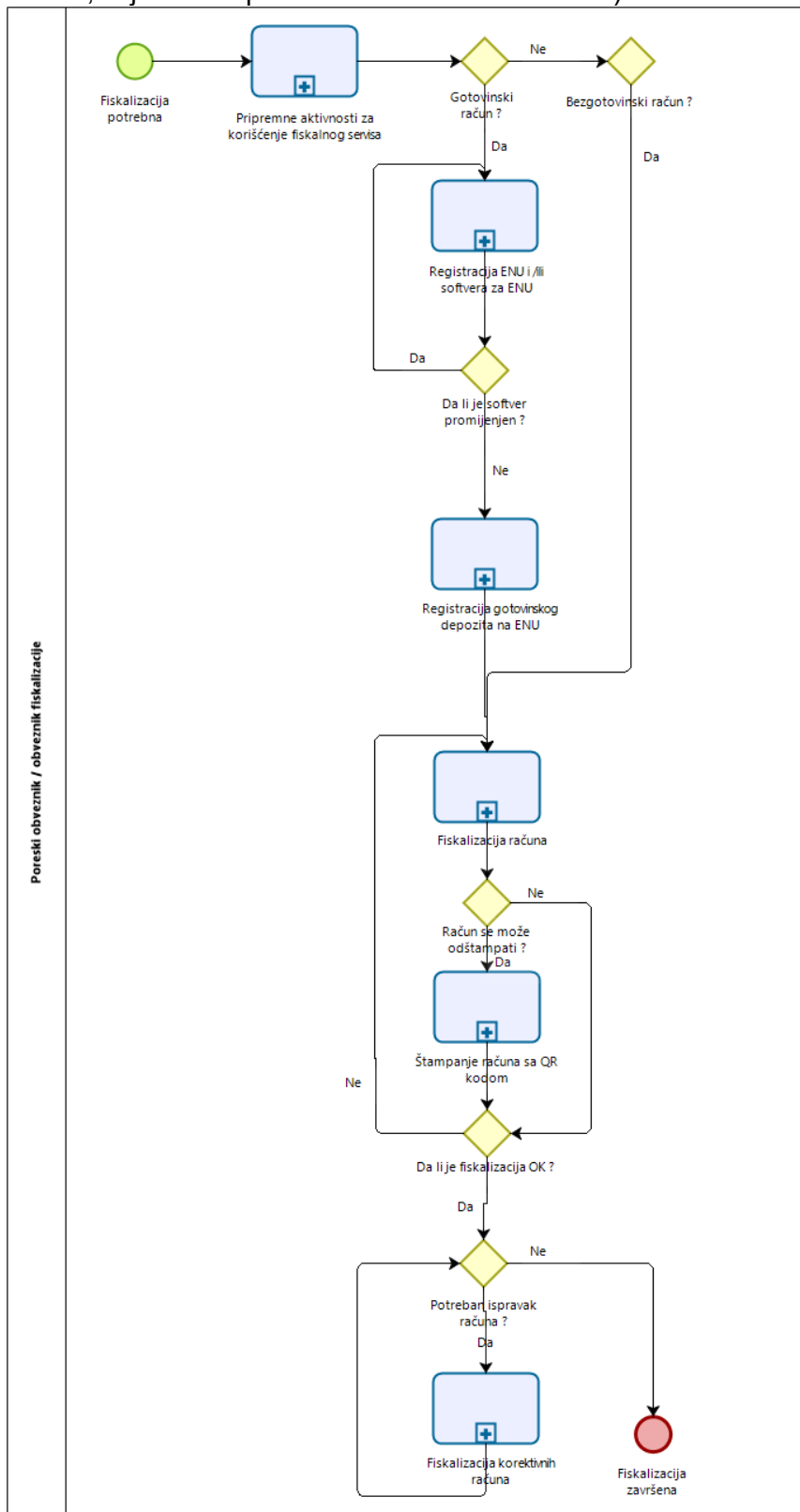
Fizičko ili pravno lice proizvođač /održavalac softvera - odgovorno za usklađenost IT rješenja sa procesom fiskalizacije. To fizičko/ pravno lice je pružalac usluga poreskom obvezniku.

Poreska uprava – odgovorna za implementaciju procesa fiskalizacije, za upravljanje CIS-om za fiskalizaciju i nadzor nad fiskalizacijom i izdavanjem računa.

Građani – korisnici sistema za provjeru tačnosti računa, dužni da traže račun za robu ili usluge koje kupuju i imaju mogućnost da nepravilnosti koje primijete prijave Poreskoj upravi.

5 Poslovni procesi

U ovom poglavlju su opisani ključni poslovni procesi koji se tiču fiskalnog servisa i svi scenariji koji moraju biti podržani u sistemu fiskalizacije gotovinskih i bezgotovinskih transakcija (osim za elektronski račun, koji će biti opisan u zasebnom dokumentu).

Dijagram 1 – Proces fiskalizacije – ukupno

Poslovni potprocesi povezani sa fiskalnim servisima su:

1. Pripremne aktivnosti za korišćenje fiskalnog servisa
2. Registracija ENU i softvera
3. Registracija gotovinskog depozita na ENU
4. Fiskalizacija računa
5. Fiskalizacija korektivnih računa
6. Štampanje i provjera QR koda na računima
7. Verifikacija IKOF na ENU.

5.1 Pripremne aktivnosti za korišćenje fiskalnog servisa

Preduslovi za implementaciju fiskalizacije računa su sljedeći:

1. Posjedovanje "soft" digitalnog certifikata (detalji su sadržani u tehničkoj specifikaciji za fiskalni servis)
2. Postojanje internet veze (osim u posebnim slučajevima opisanim u zakonu).

Sve pripremne aktivnosti iz ovog poglavlja odvijaju se kod poreskog obveznika i odgovornost za njih je na poreskom obvezniku.

Digitalni certifikat za potrebe fiskalizacije izdaje Registrovani CA. Detaljan opis podnošenja zahtjeva za izdavanje digitalnog certifikata i dobijanje certifikata sadržan je u uputstvima Registrovanog CA i nije tema ovog dokumenta.

Prije instaliranja digitalnog certifikata, poreski obveznik je obavezan da izvrši sljedeće:

Korak 1 – Kod fiskalizacije računa:

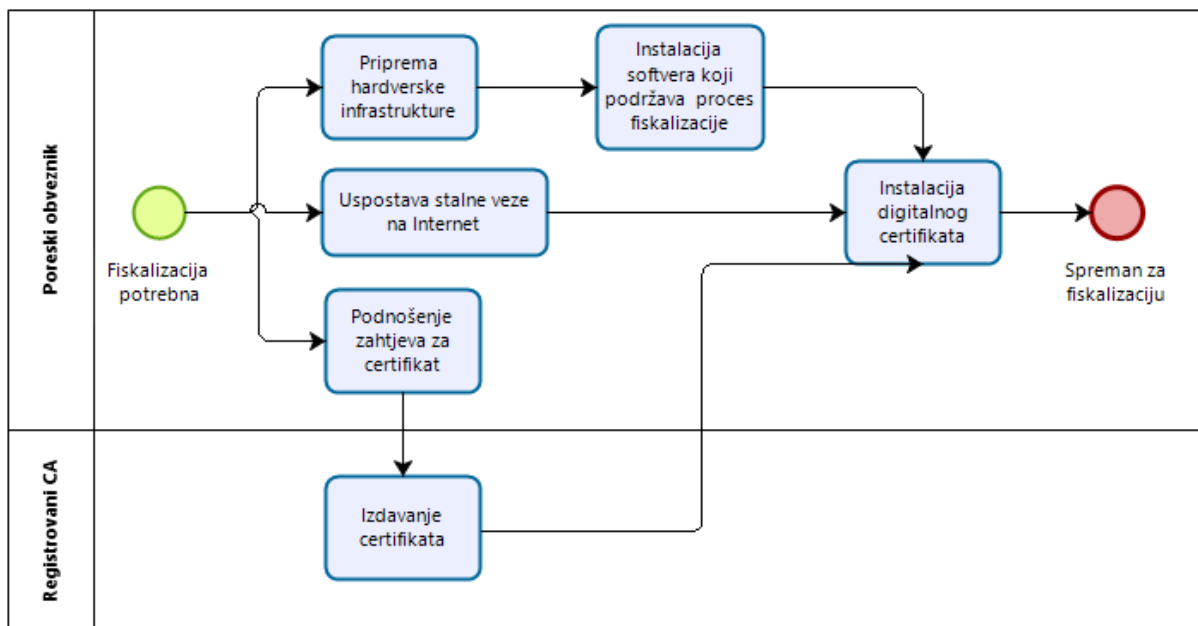
- Posjeduje hardversku infrastrukturu sa softverom koji podržava proces fiskalizacije,
- Posjeduje stalnu internet vezu koja je neophodna za rad fiskalnog servisa.

Korak 1a. – Kod fiskalizacije gotovinskog računa:

- Instalira softver za ENU za izdavanje računa koji podržava proces fiskalizacije na svaki ENU koji će izvršavati proces fiskalizacije u poslovnom objektu.
- Instalira digitalni certifikat koji je moguće preuzeti na svaki ENU koji će obavljati proces fiskalizacije i na koji je instaliran softver za izdavanje računa.

Korak 1b. – Kod fiskalizacije bezgotovinskih računa:

- Implementira/unaprijedi postojeći softver za izdavanje bezgotovinskih računa na takav način da softver podržava proces fiskalizacije ili koristi internet (cloud) aplikaciju sa odgovarajućim softverskim rješenjem za izdavanje i fiskalizaciju računa.
- Instalira digitalni certifikat koji je moguće preuzeti i poveže ga sa softverom za izdavanje bezgotovinskih računa.

Dijagram 2 – Pripremne aktivnosti za korišćenje fiskalnog servisa

5.2 Registracija ENU i softvera na ENU

Poreski obveznik je dužan da izvrši registraciju ENU prije nego što počne da izdaje i fiskalizuje račune, i to svih ENU koji će izdavati i fiskalizovati gotovinske račune.

Registrowanjem ENU u CIS-u, poreski obveznik će takođe registrovati proizvođača softvera i softversko rješenje koje koristi ENU za obavljanje procesa fiskalizacije.

Kod fiskalizacije bezgotovinskih računa, elektronski uređaj koji se koristi da se kreira i izda račun (ne) mora biti registrovan.

Napomena: Do objavljivanja finalne verzije biće donijeta odluka da li je softver za bezgotovinsko plaćanje potrebno prijavljivati/registrovati.

Kada poreski obveznik obavi pripremne radnje, dužan je da pripremi početnu poruku za registraciju svakog ENU. U toku pripreme početne XML poruke za registraciju ENU, poreski obveznik mora dostaviti sljedeće podatke:

1. Jedinstveni identifikacioni broj poreskog obveznika (PIB),
2. Kod poslovnog prostora (detalji su sadržani u tehničkoj specifikaciji za fiskalni servis),
3. Redni broj ENU (koji je definisao sam poreski obveznik, počev od broja 1),
4. Kod softvera koji se koristi na ENU,
5. Kod proizvođača softvera koji se koristi na ENU,
6. Datum od kojeg će ENU biti u upotrebi,
7. Vrstu ENU:
 - standardni
 - samonaplatni (automat).

Nakon što poreski obveznik unese gore navedene informacije, softver ENU generiše početnu XML poruku za registraciju koja sadrži i sljedeće informacije:

- a) Datum i vrijeme kreiranja XML poruke,
- b) Datum i vrijeme slanja XML poruke Poreskoj upravi.

Nakon generisanja, XML poruka se potpisuje elektronskim potpisom i šalje Poreskoj upravi koristeći fiskalni servis.

U posebnim slučajevima, ako poreski obveznik posluje u nekom području gdje nema internet veze, poreski obveznik može registrovati ENU na SEP-u.

Kada Poreska uprava dobije početnu poruku za registraciju, dobijena poruka se verifikuje pomoću sljedećih pravila:

1. pozicija certifikata,
2. da li je certifikat poreskog obveznika izdao Registrovani CA,
3. validnost digitalnog certifikata,
4. validacija sheme poruka,
5. da li su popunjeni svi obavezni elementi sheme,
6. poređenje PIB lica iz XML poruke sa PIB lica iz certifikata,
7. poređenje PIB poreskog obveznika iz XML poruke sa PIB poreskog obveznika iz Registra poreskih obveznika,
8. poređenje koda poslovnog prostora iz XML poruke sa kodom poslovnog prostora iz registra poslovnih prostora Poreske uprave,
9. poređenje koda softvera iz XML poruke sa kodom softvera iz baze podataka registrovanog certifikovanog softvera,
10. poređenje koda proizvođača softvera iz XML poruke sa kodovima proizvođača softvera iz Registra proizvođača softvera EFI sistema.

Ako verifikacija početne XML poruke za registraciju nije prošla uspješno, Poreska uprava generiše XML poruku sa opisom greške i šalje je preko ENU fiskalnom servisu sa naznakom da je registracija ENU bila neuspješna.

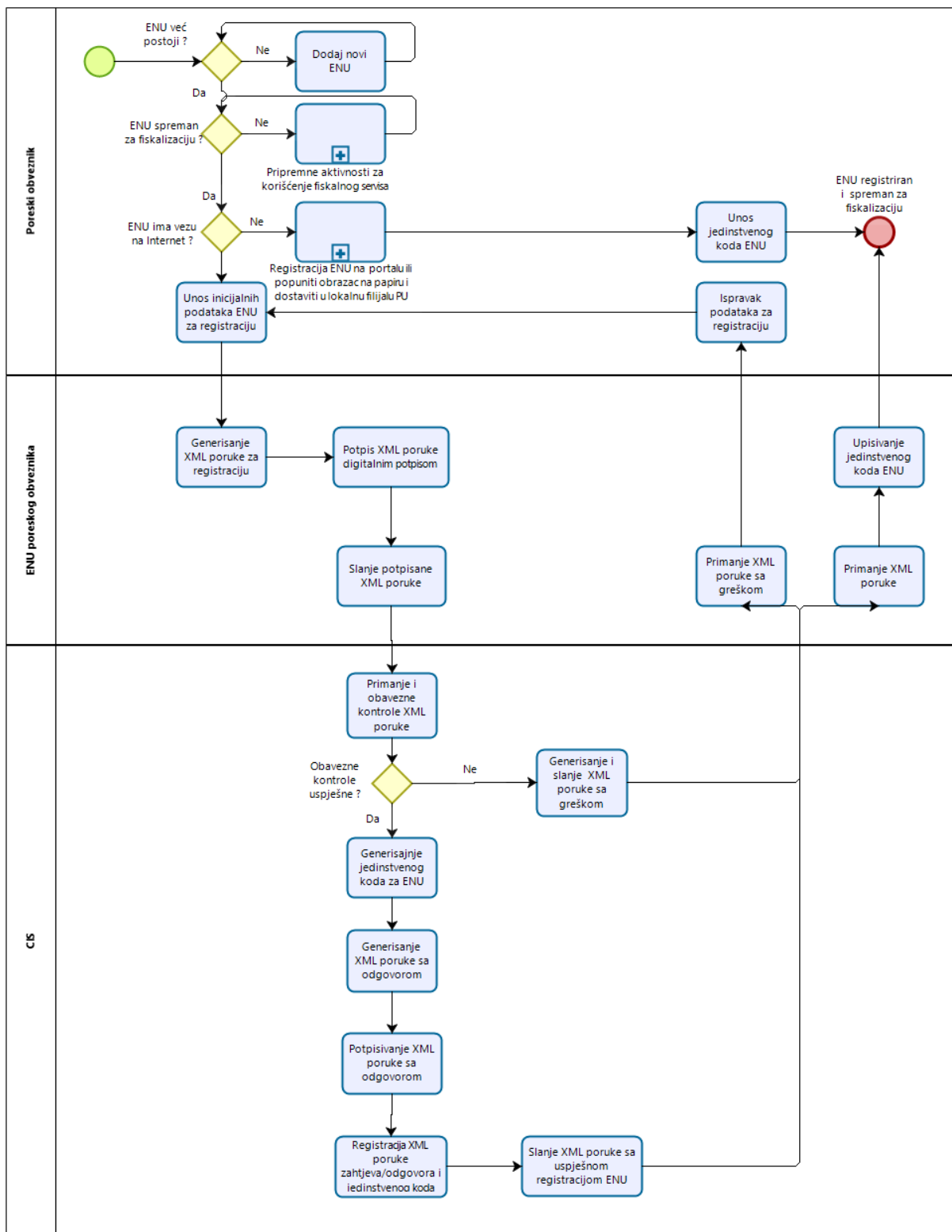
Ako je Poreska uprava verifikovala početnu XML poruku za registraciju, fiskalni sistem Poreske uprave:

1. generiše podatak o ENU i čuva ga u svojoj bazi podataka za poslovni prostor poreskog obveznika gdje se koristi taj ENU,
2. generiše jedinstveni alfanumerički kod za ENU,
3. unosi druge podatke u vezi ENU u bazu podataka.

Nakon generisanja podatka u bazi podataka, Poreska uprava kreira XML poruku koja sadrži jedinstveni alfanumerički kod za ENU od 10 mjesta (detalji su sadržani u tehničkoj dokumentaciji). Jedinstveni alfanumerički kod za ENU je nemoguće ponoviti - u pitanju je jedinstveni kod koji sistem automatski generiše i mora se čuvati u memoriji ENU i bazi podataka Poreske uprave.

Nakon što je generisana XML poruka, Poreska uprava potpisuje XML poruku digitalnim potpisom i šalje je poreskom obvezniku koristeći fiskalni servis. U posebnim slučajevima, kada se registracija vrši putem SEP-a ili odgovarajućeg obrasca, poreski obveznik koji izdaje račune mora da izvrši unos ručno i da ga sačuva u memoriji ECD, pošto je to obavezan podatak za fiskalizaciju gotovinskih računa.

Promjena ili odjava ENU vrši se korišćenjem istog servisa fiskalizacije na samom ENU. Prilikom odjave, polje "važi do" mora sadržati datum poslije kojeg taj ENU više neće biti u upotrebi.

Dijagram 3 – Registracija ENU i softvera

5.3 Registracija gotovinskog depozita na ENU

Poreski obveznik koji izdaje račune dužan je da obavijesti Poresku upravu na početku radnog dana, tj. prije početka rada i izdavanja računa, o gotovinskom depozitu za svaki ENU za taj radni dan.

Poreski obveznik takođe ima i obavezu da izvijesti o svim promjenama u gotovinskom depozitu u toku dana do kojeg je došlo usljed podizanja novca iz kase, tj. ENU.

Nakon što se ENU stavi u funkciju, poreski obveznik ima obavezu da pokrene funkciju "registracija gotovinskog depozita za ENU". Svaki ENU mora imati ovu funkcionalnost. Kada se ta funkcija pokrene, poreski obveznik će unijeti iznos gotovinskog depozita u ENU u lokalnoj valuti. ENU generiše XML poruku, koju poreski obveznik potpisuje digitalnim potpisom i koja se šalje CIS-u pomoću fiskalnog servisa. Ta poruka mora sadržati sve neophodne informacije koje su zadate u XML shemi.

CIS dobija potpisanu XML poruku i provjerava digitalni potpis i strukturu XML poruke.

Ako je poruka **prošla** validaciju, pohranjuje se u bazu podataka, fiskalni servis kreira odgovor koji se potpisuje digitalnim potpisom Poreske uprave i odgovor se šalje ENU poreskog obveznika. Kada ENU dobije odgovor Poreske uprave, poreski obveznik može početi proces izdavanja i fiskalizovanja računa.

Ako poruka **nije prošla** validaciju CIS-a, fiskalni servis generiše XML odgovor sa odgovarajućom greškom i šalje ga ENU poreskog obveznika. Poreski obveznik ima obavezu da, nakon što dobije odgovor o grešci, bez odlaganja ispravi grešku u svom sistemu i odmah ponovo pokrene proces registracije depozita za ENU.

Poreski obveznik NE MOŽE DA POČNE POSLOVANJE SA ENU ako nije uspješno dobijena i validirana registracija za ENU.

U posebnim slučajevima definisanim zakonom (kod prekida internet veze ili ako poreski obveznik posluje u nekom području gdje nema internet veze), informacije o početnom depozitu se moraju čuvati u memoriji ENU, digitalno potpisane, i dostaviti zajedno sa procesom fiskalizacije u zadato vrijeme i na definisan način. Ako dođe do kvara ENU, podaci o depozitu se bilježe u blok-knjigu računa.

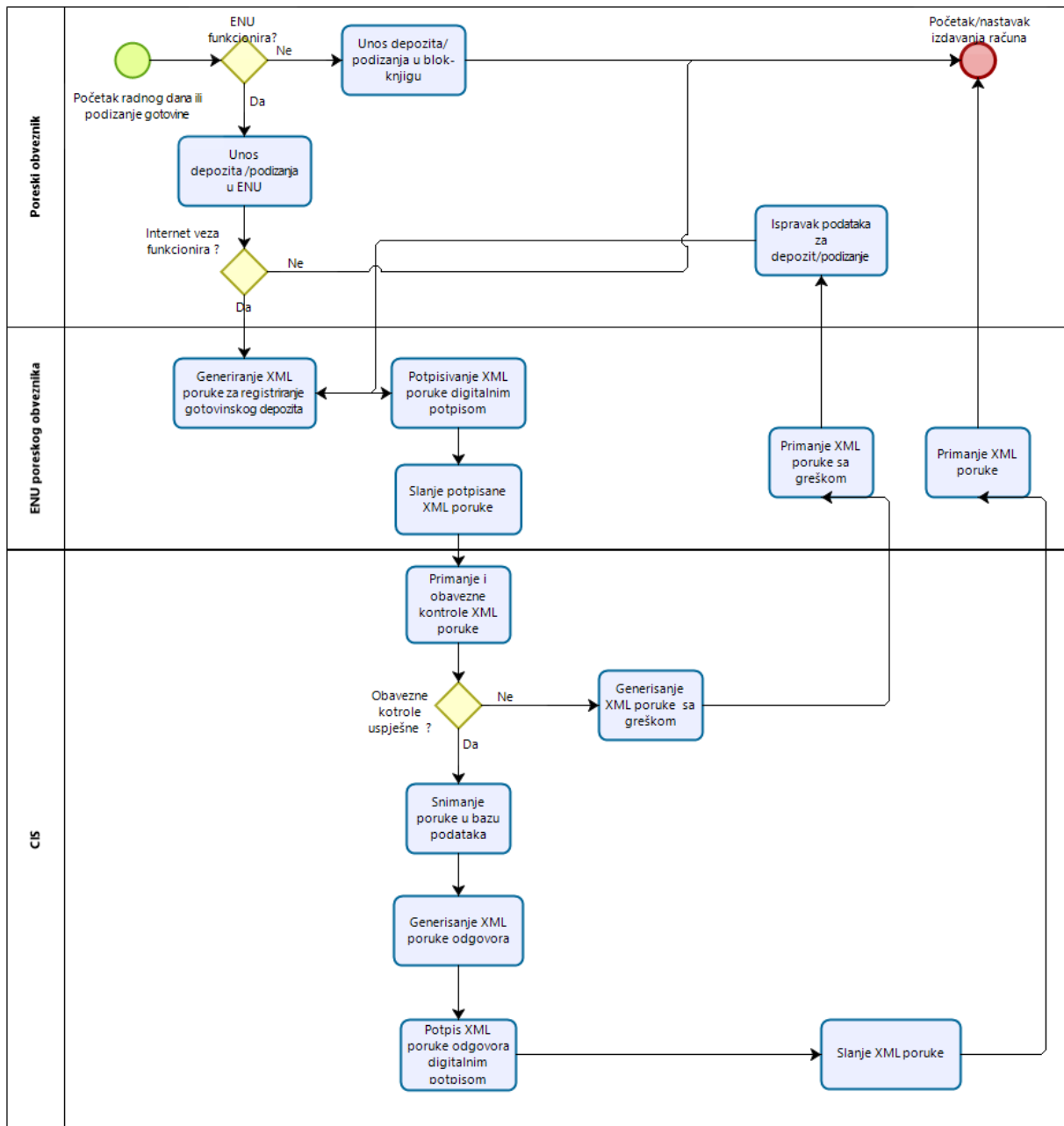
Depozit može biti i 0,00.

Početna registracija je dozvoljena samo jednom dnevno.

Ako u toku dana operator podigne gotovinu iz ENU kako bi je položio u banku i slično, te promjene se takođe moraju dostaviti Poreskoj upravi putem servisa za fiskalizaciju u momentu kada do njih dođe, odnosno kada podiže određeni gotovinski iznos sa ENU u toku radnog dana, poreski obveznik registruje samo iznos "izlaza gotovine" ("cash out") tj. iznos koji podiže sa ENU.

U svakom momentu, gotovina (novčanice i kovanice) u ENU treba da bude sljedeća:

- ❖ početni registrovani gotovinski depozit
- ❖ + gotovina od registrovane prodaje (na osnovu izdatih i fiskalizovanih računa)
- ❖ - registrovana podignuta gotovina
- ❖ = gotovina u ENU

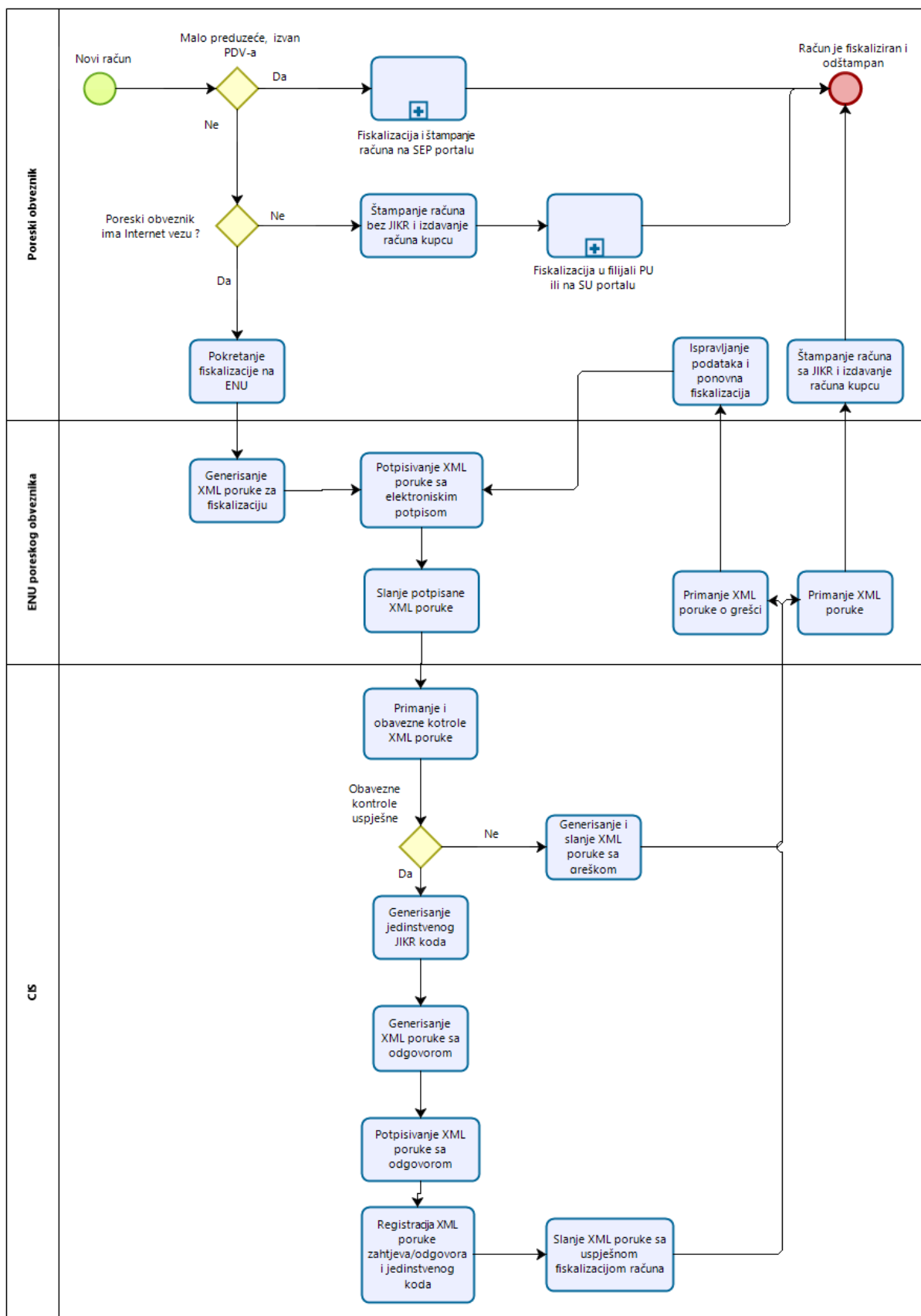

Dijagram 4 – Registracija gotovinskog depozita svakog radnog dana

5.4 Fiskalizacija računa

Poreski obveznik koji je obavezan da izdaje račune i vrši proces fiskalizacije, obavezan je po zakonu da fiskalizuje sve račune za gotovinske i bezgotovinske transakcije. Fiskalizacija znači da se svi izdati računi, kako gotovinski tako i bezgotovinski, evidentiraju u bazi podataka Poreske uprave.

Fiskalizacija računa se vrši fiskalnim servisom koji je odgovoran za komunikaciju između poreskih obveznika, koji izdaju račune i Poreske uprave, koja obrađuje primljene poruke.

Dijagram 5 - Fiskalizacija računa

5.4.1 Fiskalizacija gotovinskih računa

Fiskalizacija gotovinskih računa može se izvršiti na sljedeće načine:

- Korišćenjem fiskalnog servisa putem ENU;
- Korišćenjem SEP-a Poreske uprave (samo poreski obveznici koji su ispunili kriterijum, odnosno nisu u sistemu PDV-a);
- Fiskalizacija gotovinskih računa u Poreskoj upravi ili korišćenje SEP-a Poreske uprave za one poreske obveznike koji posluju u području u kojem nema internet veze.

U nastavku je detaljan pregled postupka fiskalizacije računa uz pomoć svakog od tri navedena modela.

1. Fiskalizacija gotovinskih računa korišćenjem ENU

Postupak fiskalizacije počinje kada je poreski obveznik dužan da izda gotovinski račun za isporučenu robu ili usluge. Poreski obveznik kreira XML poruku (sa elementima računa) koristeći ENU. Nakon kreiranja poruke, poreski obveznik potpisuje XML poruku svojim digitalnim certifikatom koji je dobio od Registrovanog CA. Poruka mora sadržati sve neophodne informacije koje su definisane u XML shemi.

Potpisana poruka odlazi u definisani kanal komunikacije u skladu sa informacionim sistemom Poreske uprave. Sistem Poreske uprave dobija potpisanu XML poruku i verifikuje digitalni potpis i strukturu XML poruke.

Ako je poruka **prošla** validaciju, pohranjuje se u bazi podataka fiskalizovanih računa (kao podatak i poruka u punom XML formatu). Kada se XML poruka pohrani, CIS kroz fiskalni servis kreira odgovor sa JIKR. Odgovor se potpisuje digitalnim certifikatom Poreske uprave i šalje ENU poreskog obveznika. Nakon što ENU dobije odgovor Poreske uprave, poreski obveznik je dužan da odmah odštampa gotovinski račun sa JIKR dobijenim od Poreske uprave i da odštampani račun preda ili dostavi klijentu.

Ako poruka **nije prošla** validaciju, informacioni sistem Poreske uprave (fiskalni servis) generiše XML odgovor sa odgovarajućom greškom i šalje ga ENU poreskog obveznika. Poreski obveznik je obavezan da odmah ispravi grešku u sistemu nakon što dobije odgovor o grešci i da ponovo fiskalizuje nefiskalizovani račun. Ako nije moguće odmah ispraviti grešku, treba da izda račun bez JIKR (osim u slučajevima blokirajuće greške), riješi problem sa ENU u propisanom roku i potom fiskalizuje sve račune putem fiskalnog servisa.

2. Fiskalizacija gotovinskih računa korišćenjem samouslužnog EFI portala (SEP)

U slučajevima kada poreski obveznik nije u sistemu PDV-a, on može da kreira i fiskalizuje svoje gotovinske račune koristeći SEP Poreske uprave. U toj situaciji on ne mora da posjeduje ENU, već samo kompjuter ili tablet ili pametni telefon koji će koristiti da ostvari pristup SEP-u putem internet veze.

Poreski obveznik će moći da ostvari pristup SEP-u koristeći digitalni certifikat koji mu je izdalo Registrovani CA ili druge definisane načine autentifikacije.

Kada ostvari pristup SEP-u, poreski obveznik će morati da unese podatke o poslovnom prostoru, a pod informacijama o operatoru će se automatski evidentirati njegovo ime i prezime - ako je u pitanju fizičko lice, odnosno - ako je u pitanju pravno lice – moraće da registruje

pojedince koji će izdavati račune kao operator. Poreski obveznik neće morati da instalira određeni softver za fiskalizaciju na svoj pametni telefon/kompjuter. U tom slučaju neće biti potrebno da poreski obveznik dostavi podatke o proizvođaču softvera niti o održavaocu softvera.

Kada CIS kreira kod za poslovni prostor i kod za operatora, ti kodovi se čuvaju u bazi podataka na korisničkom nalogu poreskog obveznika na SEP-u.

Nakon toga, on može da kreira novi račun na SEP-u tako što odabere tu opciju na meniju SEP-a. Biće kreiran model pojednostavljenog računa sa unaprijed popunjenim postojećim podacima iz Registra poreskih obveznika koji vodi Poreska uprava. Poreski obveznik će morati da unese sve druge obavezne elemente podataka, u skladu sa shemom.

Kada popuni podatke, potvrđuje ih i šalje servisu za fiskalizaciju (u SEP-u). Kada se završi proces fiskalizacije, podaci će se sačuvati u bazi podataka a CIS će kreirati odgovor sa JIKR. Taj odgovor će biti potpisan digitalnim certifikatom Poreske uprave i poslat poreskom obvezniku i automatski sačuvan na kreiranom računu i u folderu fiskalizovanih računa na njegovom korisničkom nalogu u SEP-u. Nakon što se dobije odgovor, poreski obveznik mora odštampati gotovinski račun sa JIKR i taj račun dati klijentu ili poslati na njegov mejl, uz njegovu saglasnost u određenim situacijama propisanim zakonom.

JIKR će se kreirati u skladu sa pravilima opisanim u dijelu Jedinstveni identifikacioni kod računa (JIKR).

Fiskalizacija gotovinskih računa u Poreskoj upravi

Kada poreski obveznik posluje na lokaciji na kojoj nije dostupna stalna internet veza i poreski obveznik ne može ostvariti pristup SEP, sve račune koji nijesu fiskalizovani nosi lokalnoj filijali Poreske uprave na prenosivom mediju (na primjer na USB-u ili na CD na kojem je moguće mijenjati sadržaj ili na eksternoj memoriji) i daje službeniku Poreske uprave, koji će fiskalizovati te račune koristeći aplikaciju EFI Poreske uprave.

Svaki ENU mora biti u mogućnosti da obezbijedi funkcionalnost kopiranja/eksportovanja nefiskalizovanih računa na prenosivi medij u propisanom formatu. Računi se na prenosivom mediju moraju čuvati pojedinačno i moraju biti potpisani digitalnim certifikatom poreskog obveznika.

Nakon što poreski obveznik kopira nefiskalizovane račune na prenosivi medij u XML formatu, neophodno je da pođe u područnu jedinicu Poreske uprave. Po dolasku, poreski obveznik je obavezan da službeniku Poreske uprave preda prenosivi medij sa sačuvanim nefiskalizovanim računima izdatim prošlog mjeseca. Službenik dobija prenosivi medij, priključuje ga na kompjuter i pokreće proces učitavanja podataka. Kada informacioni sistem Poreske uprave prepozna medij i XML poruke koje sadrže račune, sistem će verifikovati digitalni potpis poreskog obveznika i strukturu XML poruke putem standardnog servisa za fiskalizaciju.

U momentu kada poreski obveznik digitalno potpiše XML poruku za račune od prošlog mjeseca bez povezivanja na internet (oflajn), neće se verifikovati validnost certifikata za taj potpis dok se ne uspostavi internet veza koja može da osigura da se može potvrditi validacija certifikata. To znači da, u slučaju kada poreski obveznik potpiše poruku digitalno sa datumom 5.9.2020. i dostavi je filijali Poreske uprave na datum 8.9.2020, ako je certifikatu isteklo važenje na datum 6.9.2020, doći će do greške tokom validacije poruke i računi neće biti fiskalizovani.

Pošto će svi službenici Poreske uprave biti registrovani kada koriste fiskalni servis, sistem će imati informacije o tome koji je službenik Poreske uprave učitao podatke o nefiskalizovanim računima i kada je to uradio.

Ako je **validacija uspješna**, sistem će fiskalizovati sve dostavljene račune i kreirati JIKR za svaki pojedinačni račun. Službenik Poreske uprave će pohraniti poruku sa odgovorom na prenosivi medij i vratiti ga poreskom obvezniku. Ta poruka će biti vidljiva i u poštanskom sandučetu poreskog obveznika na njegovom korisničkom računu na SEP-u. Nakon što službenik Poreske uprave vrati prenosivi medij, poreski obveznik mora u roku od 5 dana učitati taj odgovor Poreske uprave (sa fiskalizovanim računima) u svoj ENU. Potom, na zahtjev klijenta, poreski obveznik mora izdati kopiju računa sa vidljivim JIKR.

Ako nije moguća validacija računa, informacioni sistem Poreske uprave će automatski generisati odgovor sa listom grešaka zbog kojih nije moguće izvršiti fiskalizaciju računa. Ta poruka će biti vidljiva i u poštanskom sandučetu poreskog obveznika na njegovom korisničkom nalogu na SEP-u, a službenik Poreske uprave će zapamtiti poruku o grešci na prenosivi medij i vratiti ga poreskom obvezniku. U tom slučaju, poreski obveznik mora ispraviti greške i ponoviti postupak.

Druga opcija je da, umjesto da poreski obveznik prenosivi medij nosi Poreskoj upravi, sam postavi (*upload*) informacije o računu, odnosno XML fajl sa informacijama o izdatim i nefiskalizovanim računima, na SEP Poreske uprave, kojem može pristupiti uz pomoć digitalnog certifikata. Na onim lokacijama gdje je dostupna internet veza uz pomoć bilo kojeg elektronskog uređaja. SEP će imati posebnu funkciju za postavljanje (*upload*) podataka o nefiskalizovanim računima, koja će biti dostupna samo onim poreskim obveznicima koji, prije izdavanja računa, obavijeste Poresku upravu da posluju u području gdje se ne može uspostaviti internet veza, a te informacije će se zapamtiti u bazi podataka Poreske uprave i u registru poreskog obveznika.

Takođe, kada poreski obveznik ima prenosivi ENU, on će biti u mogućnosti da izvrši proces fiskalizacije tako što će povezati ENU na internet na obližnjem mjestu gdje je dostupna internet veza (na primjer, tako što će se povezati na bežičnu mrežu u pošti, restoranu isl.) i sa svog ENU obaviti proces naknadne fiskalizacije računa koji su izdati a nijesu fiskalizovani.

5.4.2 Fiskalizacija bezgotovinskih računa

Fiskalizacija bezgotovinskih računa može se izvršiti na sljedeće načine:

- Korišćenjem fiskalnog servisa putem bilo kojeg elektronskog uređaja na kojem je instalirano softversko rješenje za fiskalizaciju, ili korišćenjem klad (cloud) aplikacije za fiskalizaciju,
- Korišćenjem SEP-a Poreske uprave, za one poreske obveznike koji nisu u sistemu PDV-a i za one poreske obveznike koji posluju u području gdje nije dostupna internet veza, ili
- Fiskalizacijom bezgotovinskih računa u Poreskoj upravi, za one poreske obveznike koji posluju u području gdje nije moguće uspostaviti internet vezu i koji ne mogu ostvariti pristup SEP-u.

Postupak fiskalizacije bezgotovinskih računa je isti kao postupak za gotovinske račune opisan u prethodnom poglavlju. Razlika između gotovinskih i bezgotovinskih računa je sljedeća:

- različit je metod plaćanja, kao što se vidi na računu;

- generalno su različiti rokovi za plaćanje, a kod gotovinskih računa su, u većini slučajeva, datum izdavanja računa i rok za plaćanje isti, dok je kod bezgotovinskih računa, u većini slučajeva, rok za plaćanje kasniji od datuma izdavanja računa (osim u slučaju preplate),
- gotovinski računi se moraju odštampati na papiru i uručiti klijentu, dok se bezgotovinski računi mogu izdati u papirnoj ili elektronskoj formi (ali može također biti odštampan na papiru), stoga je na prodavcu da odabere način dostave računa (uz obaveznu saglasnost klijenta ako je u pitanju elektronska dostava),
- kod gotovinskih računa je obavezno registriranje ENU sa prodajnog mjesta proizvoda ili usluga, dok će se kod bezgotovinskih računa ta obaveza do finalne verzije ovog dokumenta razmotriti,
- kod poslovnih prostora koji su registrovani za izdavanje samo bezgotovinskih računa ne postoji gotovinski depozit, a samim tim ni obaveza izvještavanja o depozitu na početku radnog dana,

5.5 Fiskalizacija korektivnih računa

Poreski obveznik ne može jednostavno otkazati neki izdati gotovinski ili bezgotovinski račun, ili ako kupac vrati robu ili ako je nešto pogrešno na računu koji je izdat i fiskalizovan, poreski obveznik može izdati korektivni račun koji se poziva na prvobitni račun čija se ispravka vrši. U slučaju kada nema internet veze, poreski obveznik prvo mora fiskalizovati prvobitni račun, a potom korektivni.

Ako poreski obveznik izda korektivni račun-knjižno zaduženje ili korektivni račun-knjižno odobrenje, onda se na računu prikazuju samo izmjene (na primjer, samo stavka koja se mijenja). Ako poreski obveznik mora da mijenja druge elemente na računu koji su netačni, onda prvo mora izdati korektivni račun sa svim istim elementima kao na prvobitnom računu (osim datuma izdavanja i broja računa, gdje se elementi odnose na sam korektivni račun) a sav iznos treba da bude negativan; nakon toga se mora izdati novi račun sa tačnim podacima i sa pozivanjem na IKOF prvog izdatog računa.

Na primjer, 1.10.2020. je izdat račun broj 1-2020, ali je PIB kupca na tom prvom računu bio pogrešan, tako da je poreski obveznik 15.10.2020. izdao korektivni račun br. 2/2020, sa pozivanjem na prvi račun izdat 1.10.2020. (tj. IKOF tog računa treba da bude naveden na korektivnom računu i poslat Poreskoj upravi u XML poruci u skladu sa tačkom 7.5 ove Specifikacije), pri čemu su svi ostali elementi isti kao na prvom računu br. 1/2020, ali svi iznosi treba da budu negativni (osim jedinične cijene). Istog datuma, 15.10.2020, izdat je novi račun br. 3/2020 sa tačnim PIB na kojem su svi podaci isti kao na računu br. 1/2020, i taj treći račun treba da se poziva na IKOF prvog računa koji je izdat, br. 1/2020. Sva tri računa moraju biti fiskalizovana u momentu izdavanja. Ako poreski obveznik fiskalizuje račun br. 3/2020 a nije fiskalizovao račun br. 2/2020, dobiće obavještenje o grešci od informacionog sistema Poreske uprave gdje se kaže da nije fiskalizovan korektivni račun za račun br.1/2020, što znači da će u bazi podataka Poreske uprave iznosi navedeni u računu br. 1/2020 praktično biti duplirani, pošto nije izvršena ni registrovana korekcija, U tom slučaju, biće potrebno da poreski obveznik fiskalizuje korektivni račun br. 2 kako bi se u bazi podataka Poreske uprave registrovali precizni i tačni podaci.

Ako poreski obveznik mora da izda korektivni račun, neophodno je da uradi sljedeće:

1. Kad je u pitanju gotovinski račun:

Na ENU na kojem je kreiran račun (u slučaju da se računi čuvaju lokalno u ENU poreskog obveznika), neophodno je pokrenuti postupak izdavanja korektivnog računa. Ako poreski obveznik ima centralnu bazu podataka svih izdatih računa, korekcija računa se može pokrenuti sa bilo kog ENU uređaja. Po pokretanju postupka za korekciju, fiskalni servis generiše XML poruku na isti način kao za početni račun. XML poruka za korekciju računa mora sadržati:

- IKOF prvobitnog računa čija se korekcija vrši;
- sve druge propisane elemente računa kao za prvobitni račun.

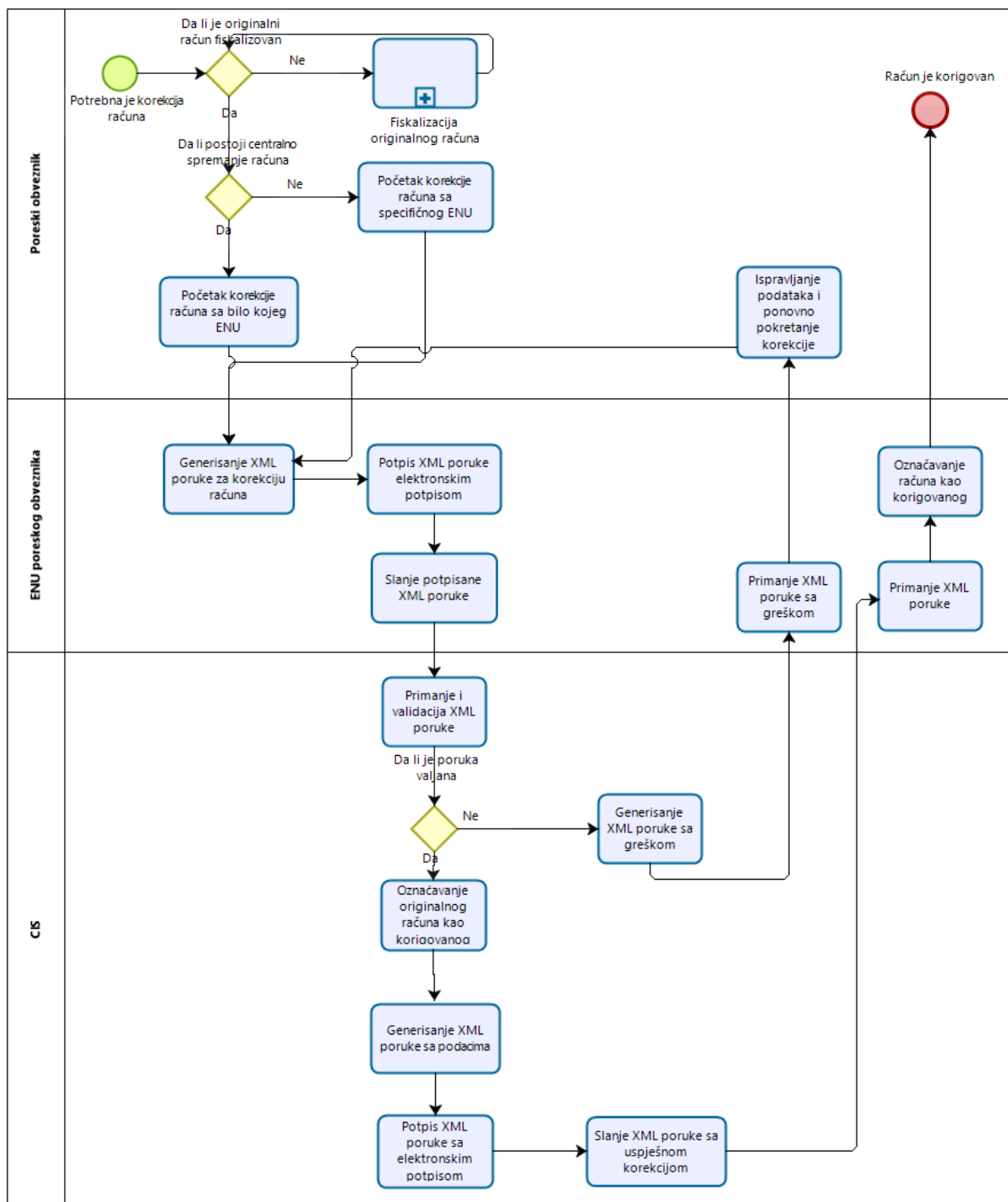
XML poruka se potpisuje digitalnim potpisom poreskog obveznika i šalje informacionom sistemu Poreske uprave – CIS-u. Nakon što Poreska uprava dobije XML poruku, vrše se sljedeće validacije:

- da li je poruka ispravno potpisana digitalnim certifikatom,
- da li je poruka primljena u skladu sa XSD shemom.

Ako se XML poruka uspješno validira, informacioni sistem Poreske uprave će generisati JIKR za korektivni račun i poslati ga ENU poreskog obveznika. Odmah nakon toga, informacioni sistem Poreske uprave u dodatnoj (back-up) verifikaciji pretražuje bazu podataka svih računa po kriterijumima UJI i IKOF sadržanim u XML poruci za registrovani korektivni račun. Ako se početni (prvobitni) račun ne nađe u bazi podataka računa, informacioni sistem Poreske uprave će generisati odgovor/poruku o grešci gdje se kaže da je došlo do greške u postupku korekcije i poslati tu poruku poreskom obvezniku na njegov korisnički nalog na SEP-u. Poreski obveznik mora da ispravi grešku (tj. fiskalizuje početni račun). Ako je korektivni račun netačan, mora se izdati korektivni račun za taj korektivni račun i fiskalizovati sa pozivanjem na “pogrešni” korektivni račun, a mora se izdati i fiskalizovati novi korektivni račun sa pozivanjem na početni (prvobitni) račun.

2. Kad je u pitanju bezgotovinski račun:

Postupak korekcije računa se može pokrenuti sa bilo kojeg kompjutera koji koristi softversko rješenje za fiskalizaciju. Postupak za fiskalizaciju korekcije bezgotovinskog računa je isti kao za korekciju gotovinskog računa.

Dijagram 6 – Fiskalizacija korektivnog računa

5.6 Kreiranje i provjera QR koda

Da bi se osigurala laka verifikacija fiskalizovanog računa, QR kod se mora odštampati na svakom izdatom računu. QR kod se štampa i ako je račun uspješno prijavljen Poreskoj upravi i fiskalizovan (račun je dobio JIKR), i u slučaju da se račun ne može fiskalizovati (nema interneta, nedostupan server servisa za fiskalizaciju itd.).

QR kod će se štampati na papiru za sve gotovinske i bezgotovinske račune.

Za detalje o tome kako ENU generiše QR kodove i kako ih klijenti verifikuju, pogledajte tehničku specifikaciju za servis fiskalizacije.

Građanin ili poreski inspektor može skenirati QR kod na računu uz pomoć odgovarajuće aplikacije na pametnom telefonu ili tabletu, a biće usmjeren na stranicu CIS-a za validaciju kako bi se potvrdio status računa u pogledu fiskalizacije.

Moguće je nekoliko ishoda:

- Račun je evidentiran u bazi podataka – stranica za verifikaciju će vratiti prvobitne elemente računa koji se povezuje sa datim JIKR-om. Građanin/poreski inspektor može potvrditi da je sadržaj koji se čuva u bazi podataka CIS-a isti kao onaj koji je odštampan na računu.
- Račun nije nađen u bazi podataka, ali je izdat u proteklih 48 sati – poreski obveznik ima 48 sati da fiskalizuje račun. Iako račun nije nađen u bazi podataka, taj ishod još uvijek na znači nužno da je u pitanju prekršaj.
- Račun nije nađen u bazi podataka i račun je stariji od 48 sati – ako izdavalac/poreski obveznik ima odobrenje za kasniju fiskalizaciju (radi u području u kojem nema internet veze), račun se može ponovo provjeriti za mjesec dana.
- Račun nije nađen u bazi podataka i račun je stariji od 48 sati – ako se račun ne nađe a prošlo je više od 48 sati i poreski obveznik nema odobrenje za kasniju fiskalizaciju, građanin/poreski inspektor će dobiti odgovor da račun nije registrovan u bazi podataka i da to može prijaviti Poreskoj upravi putem iste aplikacije, tako da taj račun može postati predmet detaljne analize. Nakon prijavljivanja, taj račun će se automatski poslati poreskom inspektoru zaduženom za terenske provjere ili odjeljenju za poreske istrage/kontrolu na dalju analizu. U vezi tog računa, tj. poreskog obveznika vjerovatno postoji neki prekršaj.
- Račun nije validan – ako IKOF za račun nije ispravno formiran, pokazuje se greška. Greška ukazuje da je račun sumnjiv i može se dodatno analizirati na način opisan pod tačkom 4.

5.7 Verifikacija IKOF na ENU

Za potrebe poreske istrage, svaki softver za fiskalizaciju instaliran na ENU mora biti u mogućnosti da dozvoli ponovno kreiranje IKOF na osnovu parametara za formiranje početnog IKOF.

Ovu kontrolnu aktivnost mogu vršiti poreski inspektori tokom postupka istrage – tada, na zahtjev poreskog inspektora, operator mora biti u mogućnosti da ponovo kreira IKOF na ENU (na primjer kada se zasniva na QR kodu koji je skenirao neki građanin, račun se ne registruje u bazi podataka, tj. nije prošao postupak fiskalizacije i inspektor mora da provjeri i dokaže da li je taj račun zaista izdao poreski obveznik koji je naveden na računu).

Svaki softver za ENU mora imati ekran za funkciju koji omogućava da se parametri potrebni za formiranje IKOF unesu u odgovarajuća polja:

- PIB poreskog obveznika
- datum i vrijeme izdavanja računa
- broj računa

- kod poslovnog prostora
- kod ENU
- kod softvera
- ukupni iznos računa.

Kada se unese, softver ENU može kreirati IKOF koristeći ove parametre i digitalni potpis poreskog obveznika.

Generisani IKOF mora biti isti za iste ulazne parametre. To se može koristiti da se verifikuje IKOF koji je ranije odštampan na pojedinačnom računu.

Tako, na primjer, ako je generisani IKOF isti kao onaj koji je prijavio građanin/kupac, poreski inspektor to može koristiti kao dokaz da je poreski obveznik prekršio zakon jer nije registrovao račun u sistemu fiskalizacije, te može odmah odrediti prekršajnu kaznu.

5.8 Izlistavanje pregleda prometa sa ENU za poreske inspektore

Za potrebe poreske inspekcije, svaki softver za fiskalizaciju instaliran na ENU mora biti u mogućnosti da dozvoli izlistavanje raznih pregleda prometa i trenutnog stanja.

Kontrolna aktivnost mora biti omogućena poreskom inspektoru tokom postupka vršenja nadzora – obveznik fiskalizacije je dužan obezbijediti uvid u tražene izvještaje od strane poreskog inspektora. Svaki izvještaj dolje naveden mora imati mogućnost ispisa (štampe) sa naplatnog uređaja uz obavezno postojanje oznake uređaja sa kojeg je ispisan, oznake poslovnog objekta i oznake operatera, koji će služiti kao dokaz u postupku inspekcijskog nadzora, pred sudom za prekršaje, drugostepenim ili nadležnim organom.

Obavezni izvještaji:

1. Presjek stanja (pregled dnevnog prometa do trenutka otpočinjanja postupka inspekcijskog nadzora);
2. Periodični pregled svih fiskalizovanih računa (sa stavkama);
3. Periodični pregled svih "nefiskalizovanih" računa (sa obavezno iskazanim IKOF -om);
4. Periodični izvještaj o ostvarenom prometu na naplatnom uređaju (od datuma do datuma);
5. Periodični pregled svih računa sa korekcijom (storniranih računa).

Svi pregledi se moraju moći odštampati na printeru ili spremiti na prijenosni medij kojeg ENU podržava (USB stick ili microSD kartica)

6 Poslovna pravila

6.1 Proces registracije ENU i softvera za fiskalizaciju gotovinskih računa

Kod	Pravilo
	Svaki ENU se mora registrovati pojedinačno.
	Prilikom registracije ENU neophodno je registrovati i softver ENU.
	Registracija svakog pojedinačnog ENU se može izvršiti samo jednom.
	Nakon dobijanja poruke o registraciji ENU, CIS automatski generiše jedinstveni i neponovljivi kod za svaki ENU i pohranjuje podatke o ENU i softveru koji ENU koristi u bazu podataka.
	Nakon uspješne registracije i prijema odgovora od Poreske uprave koji sadrži jedinstveni kod ENU, poreski obveznik je obavezan da zapamti taj kod u softveru koji koristi ENU i da ga koristi kod svakog izdavanja računa.
	Kod ENU je obavezni dio IKOF koji se generiše sa svakim izdavanjem računa i obavezna je informacija u broju računa za sve gotovinske račune.
	IKOF se ne može generisati ako račun ne sadrži primljeni kod ENU.
	Kod ENU će biti vidljiv poreskom obvezniku na njegovom korisničkom nalogu na centralnoj platformi za račune.
	Ako poslovni prostor gdje je ENU registrovan bude trajno zatvoren, ENU se mora objavit. Odjava sa registracije se može uraditi putem servisa za fiskalizaciju direktno sa ENU ili preko SEP-a. Ako će se isti ENU koristiti u drugom poslovnom prostoru, mora se ponovo registrovati kao novi ENU i dobiće novi kod.

6.2 Proces registracije softvera za fiskalizaciju bezgotovinskih računa

Kod	Pravilo
	Neophodno je registrovati svaki softver koji podržava fiskalni servis i izdaje bezgotovinske račune.
	Registracija se vrši prilikom prvog izdavanja bezgotovinskog računa u XML poruci zajedno sa drugim obaveznim elementima računa.
	Nakon uspješne registracije, informacije o softveru se pohranjuju u bazu podataka Poreske uprave.
	Kad god se izda bezgotovinski račun, kod softvera je obavezni element koji služi za generisanje IKOF i dostavlja se Poreskoj upravi putem fiskalnog servisa, uz druge elemente bezgotovinskog računa tokom procesa fiskalizacije.
	Fiskalni servis Poreske uprave za svaki fiskalizovani bezgotovinski račun, između ostalih elemenata, provjera i kod softvera koji koristi poreski obveznik (naknadna verifikacija, ne u stvarnom vremenu) i sve promjene se evidentiraju u bazi podataka.

6.3 Registracija gotovinskog depozita na ENU

Kod	Pravilo
	Poreski obveznik je dužan da prijavi gotovinski depozit za svaki ENU prije početka rada ENU svakog dana.

	Postupak za prijavu depozita se vrši pojedinačno za svaki ENU u poslovnom prostoru.
	Obavještenje o depozitu je neophodno i kada je depozit 0,00.
	ENU ne može da počne sa radom ako nije prijavljen depozit.
	Poreski obveznik je dužan da prijavi svaki izlaz gotovine sa ENU u toku dana.
	Za poslovne prostore koji rade 0-24, početni depozit se registruje svakog dana odmah poslije 00:00 časova (ponoć).
	Postupak obavještanja o depozitu je dozvoljen samo jednom dnevno.

6.4 Fiskalizacija gotovinskih računa

Kod	Pravilo
	Svi gotovinski računi moraju se fiskalizovati.
	Svaki gotovinski račun mora imati IKOF i JIKR.
	Svi validni gotovinski računi moraju se odštampati u vrijeme izdavanja, a JIKR, IKOF i QR kod, zajedno sa drugim obaveznim elementima računa moraju se odštampati, osim u posebnim slučajevima utvrđenim zakonom.
	Operator ENU je lice koje je poreski obveznik ovlastio da izdaje gotovinske račune na ENU.

6.5 Fiskalizacija bezgotovinskih računa

Kod	Pravilo
	Svi bezgotovinski računi moraju se fiskalizovati.
	Svaki bezgotovinski račun mora imati IKOF i JIKR.
	Za bezgotovinske račune koji se izdaju za nabavku robe sa transportom, QR kod računa se mora odštampati i dati prevozniku, kod kojeg ostaje do odredišta.
	Za fiskalizaciju bezgotovinskog računa nema podataka o kodu ENU.
	Svi validni bezgotovinski računi (i odštampani i elektronski) moraju sadržavati JIKR, IKOF i QR kod, zajedno sa drugim obaveznim elementima računa moraju se odštampati ili generirati kao elektronski računi, osim u posebnim slučajevima utvrđenim zakonom.
	Svaki poreski obveznik koji izda bezgotovinski račun mora imati najmanje jedan registrovani poslovni prostor (lokacija na kojoj je preduzeće registrovano). Kod registrovanog poslovnog prostora je neophodan dio IKOF.
	Kod operatora je identifikator lica ovlašćenog da izdaje račun za poreskog obveznika. Kada bezgotovinske račune izdaje vanjska računovodstvena firma, kod operatora je PIB tog poreskog obveznika ovlašćenog da izdaje račune.

6.6 Validacija računa prije njihovog skladištenja u CIS-ovu bazu podataka o računima

Kod	Pravilo
	CIS neće obraditi poruku koja nije uspješno validirana niti će ona biti pohranjena u bazi podataka Poreske uprave.
	Poruka mora biti u skladu sa XML shemom računa.
	Poreski obveznik je obavezan da pribavi digitalni aplikacioni certifikat od PostaCG-CA, za potrebe implementacije procesa fiskalizacije.
	Poruka treba da bude ispravno potpisana aplikacionim certifikatom.
	PIB poreskog obveznika iz poruke sa zahtjevom mora biti isti kao PIB iz digitalnog certifikata poreskog obveznika.

6.7 Validacija primljenih računa pošto se nađu u bazi podataka CIS -a

Kod	Pravilo
	CIS čuva svaku primljenu XML poruku. Razlog za čuvanje poruke je potreba da se dokaže vjerodostojnost primljene XML poruke.

6.8 Korektivni računi

Kod	Pravilo
	Korektivni račun se može izdati u periodu čuvanja računa (5 godina od godine u kojoj je račun izdat).
	Račun koji treba da se koriguje mora se prvo fiskalizovati u Poreskoj upravi.
	Ako je došlo do prekida internet veze, poreski obveznik može samo izdati račune sa IKOF. Kada se internet veza ponovo uspostavi, račun se prvo mora fiskalizovati (dobiti JIKR) i tek tada se može izvršiti fiskalizacija korektivnog računa.
	Svaki račun koji se izdaje oflajn i koriguje oflajn, mora se fiskalizovati (prvo je potrebno uraditi fiskalizaciju izdatog računa a onda se može uraditi fiskalizacija korektivnog računa, osim ako su fiskalizovani u isto vrijeme).
	Ako početni račun prethodno nije fiskalizovan, fiskalizacija korektivnog računa će se smatrati greškom.
	Nije moguće izbrisati izdati račun, već samo izdati korektivni račun, koji se takođe mora fiskalizovati i registrovati u Poreskoj upravi.

7 Podaci u procesima

U ovom dijelu dokumenta prikazujemo podatke koje je potrebno slati prema fiskalizacijskom servisu prema procesima opisanim u prethodnim poglavljima.

7.1 Poruka za registrovanje električnog naplatnog uređaja

POLJE	NAZIV POLJA	OPIS POLJA
POLJE 1.	JEDINSTVENA OZNAKA PORESKOG OBVEZNIKA	Jedinstveni kod poreskog obveznika
POLJE 2.	KOD POSLOVNOG PROSTORA	Jedinstveni kod poslovnog prostora
POLJE 3.	REDNI BROJ ENU (interni ID)	Redni broj uređaja unutar jedinice
POLJE 4.	KOD SOFTVERA ENU	Jedinstveni kod softvera koji se koristi u naplatnom uređaju
POLJE 5.	KOD ODRŽAVAOCA SOFTVERA ENU	Jedinstveni kod održavaoca softvera iz naplatnog uređaja
POLJE 6.	DATUM OD KOJEG ĆE ENU BITI U UPOTREBI	Datum kad ENU postaje aktivan
POLJE 7.	DATUM DO KOJEG ĆE ENU BITI U UPOTREBI	Datum kad ENU postaje neaktivan
POLJE 8.	VRSTA ENU (ELEKTRONSKOG NAPLATNOG UREĐAJA)	Tip naplatnog uređaja: <ul style="list-style-type: none"> • Obični • Automat (samonaplatni)

7.2 Poruka za registrovanje gotovinskog depozita

POLJE	NAZIV POLJA	OPIS POLJA
POLJE 1.	IZNOS GOTOVINE	Iznos gotovine koja se polaže u blagajnu
POLJE 2.	OPERACIJA	Operacija koja se izvodi na naplatnom uređaju: <ul style="list-style-type: none"> • Početni depozit • Izlaz gotovine
POLJE 3.	KOD ENU	Kod ENU za koji se registruje depozit
POLJE 4.	PIB	PIB poreskog obveznika
POLJE 5.	PODATAK DA SE INFORMACIJA O GOTOVINSKOM DEPOZITU DOSTAVLJA KASNIJE	Dostavlja li se informacija o depozitu naknadno: <ul style="list-style-type: none"> • Da • Ne
POLJE 6.	DATUM I VRIJEME PROMJENE DEPOZITA	Datum i vrijeme kada je promjena depozita napravljena

7.3 Poruka za fiskalizaciju računa

7.3.1 Poruka za fiskalizaciju gotovinskih i bezgotovinskih računa pomoću elektroničkog naplatnog uređaja

POLJE	NAZIV POLJA	OPIS POLJA
POLJE 1.	VRSTA RAČUNA	Tip računa s kojim se radi <ol style="list-style-type: none"> a) Gotovinski b) Bezgotovinski

POLJE 2.	VRSTA RAČUNA KOJI IZDAJE KUPAC	Ovo polje se mora popuniti sljedećim definisanim vrijednostima: a) <i>prethodni sporazum strana</i> b) <i>nabavka od domaćih farmera</i> c) <i>nabavka usluga iz inostranstva</i> d) <i>ostalo.</i>
POLJE 3.	RAČUN JE POJEDNOSTAVLJEN	Je li račun pojednostavljen: <ul style="list-style-type: none"> • Da • Ne
POLJE 4.	PRODAVAC	a. <i>Vrsta identifikacionog broja prodavca</i> b. <i>Identifikacioni broj prodavca</i> c. <i>Naziv prodavca</i> d. <i>Adresa prodavca</i> e. <i>Grad prodavca</i> f. <i>Država prodavca</i>
POLJE 5.	DATUM I VRIJEME IZDAVANJA RAČUNA	<i>Datum kad je izdan račun.</i>
POLJE 6.	BROJ RAČUNA	<i>Sastavljen od rednog broja, kalendarske godine, koda poslovnog prostora i koda naplatnog uređaja</i>
POLJE 7.	STATUS PORESKOG OBVEZNIKA	<i>Poreski obveznik je u sustavu PDV-a:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Da • Ne
POLJE 8.	KUPAC	a. <i>Vrsta identifikacionog broja kupca</i> b. <i>Identifikacioni broj kupca</i> c. <i>Naziv kupca</i> d. <i>Puni naziv kupca</i> e. <i>Adresa kupca</i> f. <i>Grad kupca</i> g. <i>Država kupca</i>
POLJE 9.	UKUPNI IZNOS SVAKE JEDINICE NA RAČUNU PO POJEDINAČNIM STOPAMA PDV-a	<i>Kombinacija više polja:</i> a. <i>Broj stavki sa istom PDV stopom</i> b. <i>Poreska osnovica</i> c. <i>Poreska stopa</i> d. <i>Izuzeće od PDV-a</i> e. <i>Iznos poreza (PDV-a)</i>
POLJE 10.	IZNOS PRODAJE BEZ PDV-a	<i>Ukupan iznos robe kada se ne naplaćuje PDV (razlog može biti da prodavač nije u sustavu PDV-a ili da postoji neko izuzeće od plaćanja PDV-a).</i>
POLJE 11.	IZNOS POVEZAN SA POSEBNOM PROCEDUROM ZA SHEMU MARŽE	<i>Iznos marže koji se koristi kod umjetnina, antikviteta i sličnog.</i>
POLJE 12.	IZVOZ ROBE	<i>Nema PDV-a na račune.</i>
POLJE 13.	NAKNADE	<i>Ovdje se unose eventualne naknade (npr. naknada za plastične boce) koje se vežu uz određene stavke na računu. Unosi se:</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Vrsta naknade</i> • <i>Iznos naknade.</i>

POLJE 14.	UKUPNI IZNOS BEZ PDV-a	Unos svih poreskih osnovica s računa, odnosno svaka stavka bez PDV-a.
POLJE 15.	UKUPNI IZNOS PDV-a	Ukupni iznos PDV-a na cijelom računu
POLJE 16.	UKUPNI IZNOS SA PDV-om	Ukupni iznos računa s PDV-om
POLJE 17.	METOD PLAĆANJA	Ovdje se unosi metod na koji se račun plaća. Može biti: <ul style="list-style-type: none"> • Gotovinsko (novčanice ili kovanice, kreditne kartice, vaučeri, kompanijske kartice) Bezgotovinsko (transakcijski račun, faktoring, kompenzacija, prenos prava ili duga, oprost duga, nenovčano plaćanje, druga bezgotovinska plaćanja)
POLJE 18.	KOD OPERATORA	Alfanumerički kod operatora iz kataloga operatora poreskog obveznika.
POLJE 19.	KOD POSLOVNOG PROSTORA	Alfanumerički kod poslovnog prostora.
POLJE 20.	KOD SOFTVERA	Alfanumerički kod softvera koji se koristi.
POLJE 21.	IDENTIFIKACIONI KOD OBVEZNIKA FISKALIZACIJE	(IKOF)
POLJE 22.	POTPISAN IKOF	Potpisan identifikacioni kod obveznika fiskalizacije sa povezanim parametrima.
POLJE 23.	PODATAK O KASNIJOJ ISPORUCI RAČUNA	Je li račun naknadno isporučen ili ne
POLJE 24.	„REVERSE CHARGE“-PRENOS PORESKEOBAVEZE	Ukazuje da klijent, a ne prodavac, ima obavezu plaćanja PDV-a direktno Poreskoj upravi.
POLJE 25.	„BAD DEBT“	Je li račun naplativ: <ul style="list-style-type: none"> • Da • Ne
POLJE 26.	“DATUM ILI PERIOD PRUŽANJA ROBE ILI USLUGA”	Ovaj datum se unosi samo ako se datum/period razlikuje od datuma kada je račun izdat.
POLJE 27.	VALUTA	Ako račun nije izražen u nacionalnoj valuti u ovo polje se mora unijeti valuta u kojoj je izražen iznos na računu.
POLJE 28.	DEVIZNI KURS	Ako račun nije izražen u nacionalnoj valuti u ovo polje se mora unijeti devizni kurs koji je primijenjen da se izračuna iznos ekvivalentan ukupnom iznosu izraženom u drugoj valuti.
POLJE 29.	ROK ZA PLAĆANJE	Rok do kojeg se mora platiti račun

POLJE 30.	SUMARNI RAČUN – POJEDINAČNI IKOF	<p>Postoje 2 slučaja:</p> <p>1. Kada se roba plaća kompanijskom karticom koju je izdao poreski obveznik koji obezbjeđuje robu ili vaučerima koji su izdatim besplatno, a rekapitulativni (sumarni) račun se izdaje kupcu na osnovu računa za pojedinačne nabavke izdatih u toku mjeseca (koji treba da sadrže podatke o kompanijskoj kartici ili broj vaučera), tada se rekapitulativni račun izdaje do poslednjeg dana u mjesecu za sve nabavke iz tog mjeseca i u tim okolnostima samo se rekapitulativni račun uzima u obzir za potrebe oporezivanja. Takav sumarni račun obavezno sadrži pozivanje na sve IKOF-e svakog pojedinačnog računa za koji se sumarni račun izdaje, a koji su izdati istog mjeseca.</p> <p>2. Kada klijent sve usluge plaća odjednom u hotelu, na odlasku, prodavac će izdati sumarni račun sa pozivanjem na svaki pojedinačni račun izdat u toku boravka u hotelu i koji se poziva na IKOF svakog pojedinačnog računa izdatog istom gostu u toku njegovo boravka u hotelu. Isti proces važi za poreske obveznike koji obavljaju poslovne aktivnosti kao što su bar-kafe, restoran, kantina gdje se konzumiraju pića i grickalice, a izdavanje računa se vrši u istom momentu kad se dobije narudžba klijenta, za svaku narudžbu. Kod višestrukih narudžbi istog klijenta, mora se izdati pojedinačni račun za svaku narudžbu. Ako će klijent platiti sve narudžbe tokom jedne posjete na kraju, izdaće se sumarni račun sa pozivanjem na sve izdate račune/narudžbe.</p>
POLJE 31.	BROJ PARAGON BLOKA	Paragon blok se koristi samo u situaciji kada nije moguće kreirati račun na naplatnom uređaju.

STAVKE

(takođe obavezna ako je račun bez PDV-a)

POLJE	NAZIV POLJA	OPIS POLJA
POLJE 1.	OPIS STAVKE	Naziv stavke
POLJE 2.	KOD STAVKE	Jedinstveni kod stavke (barkod ili slična oznaka)
POLJE 3.	JEDINICA MJERE	Jedinica kojom se mjeri stavka (gram, dekagram, kilogram, paket...)

POLJE 4.	KOLIČINA	<i>Količina vezana uz stavku, povezana s jedinicom mjere.</i>
POLJE 5.	JEDINIČNA CIJENA BEZ PDV-a	<i>Cijena stavke bez PDV-a (osnovica.)</i>
POLJE 6.	DISKONT ILI RABAT – U PROCENTIMA	<i>Unosi se ako postoji neki diskont ili rabat.</i>
POLJE 7.	DISKONT UMANJUJE OPOREZIVU OSNOVICU	<i>Označuje umanjivanje oporezive osnovice:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Da • Ne
POLJE 8.	PORESKA OSNOVICA	<i>Numeričko polje sa dvije decimale. Iznos (osnovica) stavke na računu se unosi bez PDV-a.</i>
POLJE 9.	PORESKA STOPA	0% 7% 21%
POLJE 10.	IZUZEĆE OD PDV-a	<i>ZAKON O POREZU NA DODATU VRIJEDNOST ("Sl. list RCG", br. 65/2001, 12/2002 - ispr., 38/2002, 72/2002, 21/2003, 76/2005, 4/2006 - ispr. i "Sl. list CG", br. 16/2007, 40/2011- dr. zakon, 29/2013, 9/2015, 53/2016, 1/2017, 50/2017, 46/2019 - dr. zakon i 80/2020):</i> <i>IX OSLOBOĐENJA OD PLAĆANJA PDV (čl. 26 do 30)</i>
POLJE 11.	PDV	<i>Iznos PDV-a (s dvije decimale).</i>
POLJE 12.	UKUPNA JEDINIČNA CIJENA SA PDV-om	<i>Ukupna jedinična cijena stavke s uračunatim PDV-om.</i>
POLJE 13.	JEDINIČNA CIJENA SA PDV-om	<i>Jedinična cijena stavke s uračunatim PDV-om.</i>

7.4 Poruka za fiskalizaciju korektivnih računa

POLJE	NAZIV POLJA	POLJE
POLJE 1.	POZIVANJE NA IKOF NA POČETNOM RAČUNU	<i>U ovo polje se unosi IKOF računa koji se koriguje.</i>
POLJE 2.	VRSTA KOREKTIVNOG RAČUNA	<i>Vrsta korektivnog računa:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Korektivni račun • Knjižno zaduženje • Knjižno odobrenje
POLJE 3.	DATUM IZDAVANJA i VRIJEME POČETNOG RAČUNA	<i>U ovo polje se unosi datum i vrijeme izdavanja računa koji se koriguje.</i>

+ sva druga polja opisana u prethodnim tačkama, zavisno do vrste početnog računa (gotovinski račun ili bezgotovinski račun)